

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

19 май 2017 година

ПЪРВИ МОДУЛ (60 минути)

Отговорите на задачите от 1. до 30. вкл. отбелязвайте в листа за отговори!

1. В кой ред НЕ е допусната правописна грешка?

- А) преодоляване, рядко, видяли
- Б) вглабяване, кавалер, лъжлив
- В) неустойка, настройка, редакции
- Г) прискърбие, гърмовен, светъл

2. В кой ред е допусната правописна грешка?

- А) изгрев, податлив, водолаз
- Б) изпаднал, гладка, възторжен
- В) холандски, расистки, светски
- Г) згазя, сватбари, отбрана

3. В кой от редовете НЕ е допусната правописна грешка?

- А) Чужденецът беше очарован от мелодичността и от моща на родопските песни.
- Б) Поводът беше много специален и затова още от сутринта се чувствах особено.
- В) Бях убедена, че дори със затворени очи ще мога да намеря пътя до къщата му.
- Г) Катинарят на външната врата подсказваше, че тук отдавна никой не живее.

4. В кой от редовете е допусната правописна грешка?

- А) Според последните проучвания тъмносиният цвят е предпочитан от повечето модни дизайнери и през този сезон.
- Б) Развитието на лозаро-винарския сектор у нас беше една от главните теми на последното ни заседание.
- В) На една от оживените улици преди няколко седмици отвориха малък магазин за електро уреди.
- Г) Той не успял да отговори на всички зададени въпроси, но въпреки това се класирал за следващия кръг.

5. В кое от изреченията е допусната правописна грешка?

- А) На Цветница празнуват всички хора, носещи имена на растения.
- Б) Интересно е, че на територията на Черна Гора се намират 40 езера.
- В) Вероятната причина за смъртта на Симеон Велики е сърдечен удар.
- Г) Сред най-известните легенди за жени войводи е тази за Сирма войвода.

6. В коя от подчертаните думи е допусната граматична грешка?

Защитата на двамата обвиняеми, които бяха обрели няколко златарски магазина (А) и бяха откраднали над двеста златни предмета (Б), между които и 30 диамантени пръстени (В), беше поета от тримата най-известни адвокати (Г) в града.

7. В кое от изреченията е допусната граматична грешка?

- А) Сребърните и златните бижута ще бъдат изложени на тази витрина.
- Б) Знаех, че упоритият и старателен младеж ще постигне добри резултати.
- В) Отговорността за всичко, което се случва на борда, носи капитана.
- Г) От Столичната община обявиха, че ще следят за спазването на правилата.

8. В кое от изреченията е допусната граматична грешка?

- А) Състезателите бяха настанени на първия и на втория етаж на хотела.
- Б) Тук можем да се наслаждаваме на спокойствието и на чистия въздух.
- В) Минавайки на път за работа през парка, едно куче внезапно ме нападна.
- Г) Още от дете обичам да разглеждам и да чета интересни книги.

9. В кое от изреченията е допусната пунктуационна грешка?

- А) Любителите на папагалите ще се запознаят с особеностите на червената ара, на зелената ара и на военната ара.
- Б) Катедралата в центъра на града, построена в характерния за деветнадесети век стил е следващият обект от туристическата програма.
- В) Погледната отдалече, уникалната скална композиция край Варна наистина прилича на полуразрушен дъвен замък.
- Г) Ежедневните тренировки във фитнеса обаче трябва задължително да се съчетаят и с подходящ за възрастта хранителен режим.

10. В кое от изреченията НЕ е допусната пунктуационна грешка?

- А) Карнавалните маски се изработват от картон, дърво, пластмаса и кожа, и могат да представят различни характери.
- Б) Ясно е, че децата, които растат с домашни любимци, се учат в ранна възраст да проявяват отговорно отношение.
- В) За да се предпазят от студа, императорските пингвини се скупчват на едно място като се редуват кой да е в средата.
- Г) Запознах се с родителите, които поканих на срещата и дълго си говорихме за оценките и за дисциплината на децата.

11. В кое изречение НЕ е допусната лексикална грешка?

- А) Остроумието в сложни ситуации винаги е било неговата запазена мярка.
- Б) Обичам да го слушам, защото винаги се изразява лаконично и кратко.
- В) Целта на добрите оратори е да въздействат с думите си на публиката.
- Г) След преживения шок мъжът получи анамнеза и забрави цялото си минало.

12. В кой ред фразеологичните словосъчетания са синоними?

- А) трепва ми сърцето – къса ми се сърцето
- Б) вкарвам в пътя – слагам на мястото
- В) кривя си шапката – свалям шапка
- Г) скубя си косите – вадя си очите

13. От кое стихотворение е посоченият откъс?

Всички те знаят:

*„Отечеството
е в опасност!“*

Прекрасно:

но – що е отечество?

- А) „Ний“
- Б) „Септември“
- В) „Борба“
- Г) „Линее нашто поколение“

14. В кой ред всички творби са написани от Иван Вазов?

- А) „Стария музикант“, „Разни хора, разни идеали“, „Заточеници“
- Б) „Българският език“, „Левски“, „При Рилския манастир“
- В) „Един убит“, „Паисий“, „Обесването на Васил Левски“
- Г) „Под игото“, „Дядо Йоцо гледа“, „През чумавото“

15. Тиха и Величко са герои от творбата:

- А) „През чумавото“
- Б) „Шибил“
- В) „Бай Ганьо“
- Г) „Чичовци“

16. Коя от изброените творби е лирическа миниатюра?

- А) „До моето първо либе“
- Б) „Спи езерото; белостволи буки“
- В) „Българският език“
- Г) „Ралица“

17. В коя от посочените творби с хумористичен тон са представени жизнерадостта и любознателността на възрожденските българи?

- А) „Бай Ганьо“
- Б) „До моето първо либе“
- В) „Кочо“
- Г) „Чичовци“

18. В кой от редовете и в двете творби на Христо Ботев се появява мотивът за неизживяната младост?

- А) „Моята молитва“, „Елегия“
- Б) „Майце си“, „Хаджи Димитър“
- В) „Борба“, „Обесването на Васил Левски“
- Г) „Майце си“, „До моето първо либе“

19. Кое твърдение НЕ е вярно за творчеството на Христо Смирненски?

- А) В творчеството на Христо Смирненски бунтът на социално онеправданите е основна тема.
- Б) В творчеството на Христо Смирненски лирически герои са бедните и страдащите хора на града.
- В) Творчеството на Христо Смирненски дава основание да бъде наречен „поет на българското село“.
- Г) В творчеството на Христо Смирненски се изразява надеждата, че старият свят ще бъде заменен от нов свят на справедливостта.

20. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно?

- А) Гневът и тревогата са състояния, характерни за експресионистичната творба.
- Б) Поемата на Гео Милев „Септември“ е повлияна от естетиката на експресионизма.
- В) Гротеската е характерен похват за експресионистичната художествена творба.
- Г) Българският експресионизъм се развива в края на XIX век.

21. Каква композиционна роля изпълнява пресъздаването на разрушителната природна стихия в поемата „Градушка“?

- А) експозиция
- Б) завръзка
- В) кулминация
- Г) развръзка

22. Какво е подчертаното изразно средство?

*Той ли, ил някой негов наместник,
син на Лойола и брат на Юда,
предател верен и жив предвестник
на нови тегла за сиромаси...*

- А) оксиморон
- Б) метафора
- В) антитеза
- Г) метонимия

Прочетете двата текста и изпълнете задачите към тях (от 23. до 30. включително)!

ТЕКСТ 1

Пчелният мед е хранителен течен или кристализирал продукт, произвеждан от медоносни пчели от **нектара** на цветовете. Медоносните пчели спомагат и за опрашването на растенията. Пчелите изсмукват с хоботчето си нектара от растението и го събират в медовото си стомахче. Обогатеният с ензими нектар се пренася от пчелата към кошера. Количеството нектар, което донася една пчела, е от 45 до 60 мг. То се предава на 4 – 5 кошерни пчели, които на свой ред го предават на 8 – 10 други, наречени приемачки. Пчелите го преместват многократно от медовото си стомахче към хоботчето, като така изпаряват водата от нектара. Когато водното съдържание намалее до 35 – 40%, пчелите го отлагат под формата на малки капчици по стените или дъното на восъчната килийка и постепенно я изпълват. Когато водното съдържание в нектара достигне 15 – 20%, а количеството на захарозата под действието на ензимите достигне до 5%, нектарът се превръща в пчелен мед.

Медът е комбинация от захари и други съставки. Медът е основно фруктоза (около 38,5%) и глюкоза (около 31%), което го прави сходен до синтетично получения захарен сироп, който е около 48% фруктоза, 47% глюкоза и 5% захароза. В меда има и други въглехидрати, следи от някои витамини и минерали, ензими и др. Както всички останали хранителни подсладители, медът е основно захари и не е значим източник на витамини и минерали. Точният състав на меда зависи от цветовете, които пчелите са опрашвали.

Пчелният мед се използва основно като хранителен продукт. Той е източник на освобождаваща се бързо енергия и на лесноусвоими въглехидрати. Използва се при лечение на гастрити и на променена киселинност на стомаха. Оказва лечебен ефект при заболявания на дихателната система, при чернодробни заболявания, а също и при възпаления на кожата и на лигавиците, което се дължи на антибактериалното му действие. Пчелният мед се използва и в козметиката под формата на маски и кремове, в които влизат и други съставки.

ТЕКСТ 2

– От десетилетия произвеждате мед и други пчелни продукти. Какво представлява медът?

– Пчелният мед представлява сладък сок, който пчелите събират от растенията, преработват го, обогатяват го с **ензими** и го складират във въсърчни пити. Още древните гърци обожавали меда, приемайки го за важен елемент при храненето. Това намира отражение и в митологията им – амброзията, храната на боговете, представлявала смес от мляко и мед. Пчелният мед е подходящ за всички възрасти.

– Какви са ползите от консумацията на мед?

– Укрепва имунната система, защото притежава удивителното свойство да унищожава бактериите. Дава енергия, облекчава болките в гърлото и намалява кашлицата. Пречиства организма от токсините. В пчелния мед се съдържат вещества, повишаващи жизнената дейност на организма. Наблюденията са показали, че спортистите, които употребяват мед преди състезания или в почивките между тях, бързо възстановяват изразходваната мускулна енергия. Медът дава сила и издръжливост на трениращите. Мнозина лекари препоръчват пчелния мед на възрастни хора и на деца, а също и на хора, които се възстановяват след продължително боледуване.

– Какво количество мед може да се приема дневно?

– Медът оказва лечебно действие, ако се приема в подходящи ежедневни дози. Той е най-полезен, ако се приема под формата на воден разтвор (една супена лъжица мед в 1 чаша хладка вода) 3 пъти дневно, но 1,5 – 2 часа преди ядене. Всекидневната доза за възрастен човек е около сто грама. На децата се дава 3 пъти дневно по 1 чаена лъжичка, което представлява приблизително около тридесет грама на ден. Приемането на по-големи дози пчелен мед вреди на организма и изтощава задстомашната жлеза.

– Как да съхраняваме меда?

– Медът е един от най-трайните хранителни продукти, има неограничена трайност. Съхранява се в стъклени, глинени, порцеланови, керамични или дървени съдове на тъмно, прохладно и сухо място, където няма странични миризми. Преките слънчеви лъчи са пагубни за меда. След 48 часа непрекъснато слънчево облъчване ферментите в пчелния мед се разрушават. При температура над 150° животворният балсам става просто въглехидратна смес. Медът не бива да се съхранява в метални съдове заради киселините, съдържащи се в него. Те може да предизвикат окисляване, а това да доведе до увеличаване съдържанието на тежки метали и до намаляване на полезните вещества в меда.

23. От коя сфера на общуване е текст 1?

- А) от естетическата сфера
- Б) от научната сфера
- В) от битовата сфера
- Г) от институционалната сфера

24. Кое от посочените твърдения е вярно за текст 1?

- А) Текстът дава сведения за производството и качествата на меда.
- Б) Текстът внушава необходимостта от употреба на пчелни продукти.
- В) Текстът нормативно регламентира съставките на качествения мед.
- Г) Текстът рекламира полезното действие на пчелните продукти.

25. Какво е значението на думата *нектар*, използвана в текст 1?

- А) напитка от ферментирал мед, консумирана от боговете
- Б) сладък сок, образуван в цветовете на някои растения
- В) газирана напитка от консервирани плодове
- Г) разредена смес от захар, вода и плодов сок

26. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно според текст 1?

- А) Пчелите събират нектара, като го изсмукват с медовото си стомахче.
- Б) Пчелният мед съдържа основно фруктоза и глюкоза.
- В) Съставът на меда зависи от цветовете, които пчелите са опрашвали.
- Г) Пчелният мед има лечебен ефект при възпаления на кожата.

27. От коя сфера на общуване е текст 2?

- А) от институционалната сфера
- Б) от научната сфера
- В) от естетическата сфера
- Г) от медийната сфера

28. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно според текст 2?

- А) В текста се дава информация за лечебните свойства на пчелния мед.
- Б) В текста се представят резултати от научни опити с пчелния мед.
- В) В текста се предлагат примерни ежедневни дози за прием на пчелен мед.
- Г) В текста се дават препоръки за съхранението на пчелния мед.

29. Използваната в текст 2 дума *ензими*, е:

- А) термин
- Б) архаизъм
- В) жаргонна дума
- Г) диалектна дума

30. Кое от посочените твърдения е вярно според текст 2?

- А) Древните гърци смятали меда за важен елемент при храненето.
- Б) Лекарите не препоръчват консумирането на пчелен мед от деца.
- В) Големите дози от пчелния мед са полезни за задстомашната жлеза.
- Г) Добре е медът да се съхранява единствено в метални съдове.